

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА – УМОВА ПОВНОЦІННОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Перепелюк Тетяна Дмитрівна

к. психол. н.

доцент

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

perepeluk17@gmail.com

Вступ. Одним з важливих завдань сьогодення є розробка комплексу наукових, теоретичних, практичних, методичних матеріалів соціальним педагогам та психологам які працюють з вихованцями із особливими освітніми потребами у просторі інклюзивної освіти «...надзвичайно важливо з психологічної точки зору не закривати аномальних дітей у особливі групи, а по можливості ширше практикувати їх спілкування з іншими дітьми. Роблячи це, ми ідемо не тільки проти природньої тенденції в розвитку таких дітей, але, що більш важливо, ми позбавляємо аномальну дитину колективної співпраці і спілкування з іншими дітьми, які є вищими за неї, поглиблюємо, а не полегшуємо найближчу причину, яка обумовила недорозвиток її вищих функцій» – писав Л. С. Виготський[1].

Мета роботи. Сучасний стан розвитку суспільства вимагає створення умов для особистісного розвитку всіх категорій населення, а особливо з інвалідністю для можливості їх повноцінної соціалізації та інтеграції у різні сфери життєдіяльності.

Матеріали роботи. Всесвітньо відомий дидакт Я. А. Коменський висловлював передові педагогічні ідеї того часу, щодо систематизації об'єктивних закономірностей виховання і навчання. У творі «Пампедія» автор висловлює педагогічні роздуми, які можна вважати актуальними і сьогодні

(мовою перекладу): «Пампедия есть универсальное воспитание всего человеческого рода. У греков «педия» означает обучение и воспитание, посредством которых люди становятся культурными, а «пам» означает всеобщность. Итак, речь идёт о том, чтобы обучались все, всему, всесторонне»[2. С. 107]. «С учётом всего этого можно дать пампедии уже другое и более точное определение – она просторный путь к озарению светом пансофии человеческих умов, слов и действий, или искусство вселять благоразумие в умы, языки, сердца и руки всех людей»[2, с. 107].

У 2 розділі «Як необхідно, як можливо і як легко виховати в людях повноту людяності» Я. А. Коменський розглядає можливості та необхідність навчати і виховувати всіх хто народився (мовою перекладу): «... И раз уже все мы рождаемся, то надо сделать так, чтобы никто не жалел о своем появлении на свет»[2, с. 108]. Висловлюючи свої роздуми автор розглядає проблеми в яких охарактеризовує шляхи та напрямки досягнення цілей виховання і навчання всіх людей без винятку (мовою перекладу): «Легким путем научить разумное существо пользоваться разумом. (...) не пустое занятие звать всех людей к обретению того, что они и могут и хотят обрести, лишь бы все об этом знали. Так учи их, чтобы узнали, – и они сумеют, захотят, смогут!»[2, с. 110].

Результати та обговорення. У ході навчання дошкільника або школяра з обмеженими можливостями здоров'я у загальноосвітніх закладах можуть виникати труднощі, які допоможе розв'язати соціальний педагог або психолог закладу через систему заходів, які включає психолого-педагогічний супровід: вивчення готовності до навчання, дослідження індивідуально-психологічних та особистісних особливостей, дослідження міжособистісної взаємодії, поведінки, станів тощо. Проведення систематичного психолого-педагогічного моніторингу сприятиме оцінці заходів та оцінці динаміки показників розвитку вихованця: здійснення індивідуально-диференційованого підходу у навчально-виховному процесі; моделювання індивідуальної програми розвитку; планування корекційних та релаксаційних заходів; попередження виникнення труднощів у

різноманітних сферах особистісного розвитку; створення та проведення занять і заходів, які сприятимуть формуванню окремих якостей, що уможливають підвищення рівня адекватних міжособистісних стосунків у колективі.

Діагностична робота з учнями з особливими освітніми потребами спрямована на встановлення рівня сформованості ведучого виду діяльності відповідного вікового періоду. Учні з інвалідністю мають різний ступінь розвитку інтелектуальної сфери та моторики і локомоції, що створює труднощі у засвоєнні навчального матеріалу. Діагностика та встановлення рівня розвитку саморегуляції, контролю, самоконтролю, внутрішнього плану дій надасть можливість фахівцю розробити низку заходів для адаптації та диференціації як вихованця так і навчальних заходів з метою засвоєння знань та умінь. Також соціальному педагогу або психологу необхідно зважати на психологічну характеристику вікового періоду, його фізіологічні та соціальні особливості розвитку і становлення. Анатомо-фізіологічні проблеми обмежують дитину у оволодінні достатньою кількістю навичок соціальної адаптації, що впливає на рівень самооцінки, рівень домагань, прояв почуттів, не відповідності статево-рольовим функціям, формування власного образу «Я» і може призвести до закріплення психопатичних рис характеру (агресивність, істерія, негативізм тощо).

Загальною характеристикою для дітей з особливими освітніми потребами є низький рівень здібностей до засвоєння, запам'ятання, відтворення інформації, що в першу чергу пов'язано з вербалізацією навчально-виховного процесу: «Серед особливостей, які спостерігаються при всіх недоліках розвитку, тобто обумовлені специфічними закономірностями, може бути виділена сукупність особливостей, які визначають необхідність організації спеціальної психолого-педагогічної допомоги у розвитку та навчанні цих дітей» [3, С. 25].

У Положенні про інклюзивно-ресурсний центр вказано, що «Інклюзивно-ресурсний центр є установою, що утворюється з метою забезпечення права

дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг та забезпечення їх системного кваліфікованого супроводу. МОН України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики щодо діяльності інклюзивно-ресурсних центрів» [4].

«Не підготовлене до таких змін і перетворень в освіті і саме суспільство. Не всі педагоги до кінця розуміють сутність методів інклюзивного навчання. Тому для роботи з дітьми з особливими потребами вчителям необхідно проводити спеціальні курси, забезпечувати їх навчально-методичними посібниками. Впровадженню інклюзивної освіти має передувати також і комплекс тренінгів, спрямованих на підготовку батьків та учнів. «Інклюзивна освіта доволі позитивна річ. Але перш ніж започаткувати це навчання, висококваліфікованому психологу треба працювати з дитячим і педагогічним колективом. Ми поки що не готові налаштувати дітей прийняти до себе не подібних собі» [5].

Висновки. Актуальність та необхідність впровадження інклюзивної освіти є показником рівня толерантності, демократичності і альтруїзму сучасного суспільства. Достатня кількість підготовлених фахівців вищими школами дає змогу впроваджувати інклюзію у всіх ланках освітнього процесу і сприятиме належній соціалізації дітей та дорослих з особливими освітніми потребами.

Література

1. Выготский Л. С. Педагогическая психология. М.: Педагогика. 1991. 480 с.

2. Я. А. Коменский, Д. Локк, Ж. Ж. Руссо. Педагогическое наследие. Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. М.: Педагогика, 1989. 416 с.
3. Специальная психология: учебное пособие. Под ред. Лубовского В. И. 2-е изд., испр. М.: Изд. Центр «Академия». 2005. 464 с.
4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>
5. <https://pedpresa.ua/2502-inklyuzyvna-osvita-pytannya-chasu.html>